

ANALYS – Gott om lediga resurser på arbetsmarknaden

De senaste åren har sysselsättningen utvecklats svagt och arbetslösheten stigit. Arbetslösheten är ett resultat av både strukturella förändringar och konjunkturella variationer. Den höga arbetslösheten i Sverige bedöms i huvudsak vara strukturell, men försämringen på arbetsmarknaden sedan 2023 bedöms främst vara konjunkturell, det vill säga drivet av den svaga efterfrågan i ekonomin. Därutöver finns det tecken på att den strukturella arbetslösheten har minskat något, vilket bidrar till bedömningen att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden är lågt.

Merparten av arbetslösheten i Sverige har strukturella förklaringar

För utformningen av penningpolitiken är resursutnyttjandet i ekonomin viktigt både eftersom det påverkar lönetrycket och inflationen och för att realekonomin är viktig i sig.¹⁵ En central del i analysen av resursutnyttjandet är bedömningen av jämviktsarbetslösheten, det vill säga den del av arbetslösheten som är strukturell.¹⁶

Andelen av befolkningen som antingen är sysselsatt eller söker ett arbete är hög i Sverige. Det höga arbetskraftsdeltagandet gäller även i grupper där ganska många har svårt att få ett arbete oavsett konjunkturläge. Detta avspeglas i att arbetslösheten för exempelvis vissa grupper av utrikes födda och personer med lägre utbildningsnivå är mer varaktigt hög (se diagram 18). En anledning till att arbetslösheten är hög för vissa grupper av utrikes födda är att en större andel saknar gymnasial utbildning och att merparten av alla jobb i Sverige kräver minst en gymnasial utbildning. Många utrikes födda saknar dessutom exempelvis de kunskaper i svenska och arbetsrelaterade nätverk som behövs för att ta sig in på arbetsmarknaden, och diskrimineras också i större utsträckning.¹⁷ Det innebär att det finns strukturella förklaringar till arbetslösheten i dessa grupper. De flesta bedömare är överens om att merparten av arbetslösheten i Sverige är strukturell, och det krävs därmed i första hand andra typer av åtgärder än penningpolitiska lättnader för att minska den.¹⁸

¹⁵ Se beskrivningen "Penningpolitiken i Sverige – Riksbankens strategi" på s. 3.

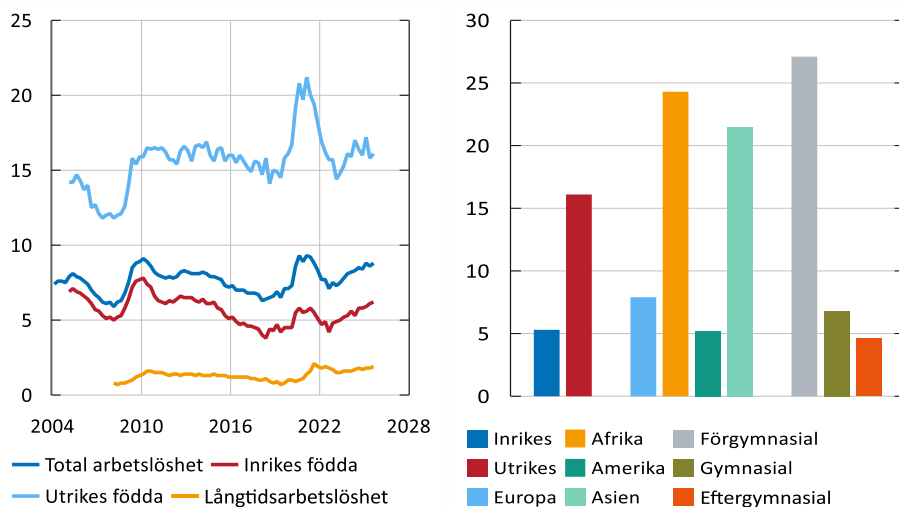
¹⁶ Den arbetslöshetsnivå som bedöms vara möjlig att uppnå givet rådande institutionella förhållanden, utan att ekonomin i övrigt hamnar i obalans. Nivån på den strukturella arbetslösheten beror på flera faktorer till exempel matchningseffektiviteten och takten i strukturomvandlingen. För flera faktorer, se Lönebildningsrapporten 2021, Konjunkturinstitutet.

¹⁷ För mer info, se IFAU:s forskningssammanfattning "[Utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden](#)".

¹⁸ Jämviktsarbetslösheten kan dock påverkas av konjunkturen: om ekonomin drabbas av djupa och långvariga kriser som förändrar arbetsmarknadens sätt att fungera, kan arbetslösheten dröja sig kvar på höga nivåer även när efterfrågan återhämtar sig, så kallade persistenseffekter.

Diagram 19. Arbetslöshet efter födelseregion och utbildning

Procent av arbetskraften, 15–74 år

Anm. Långtidsarbetslöshet avser arbetslösa mer än 52 veckor. Säsongsrensade data (vänster). Avser data för år 2023 (höger).

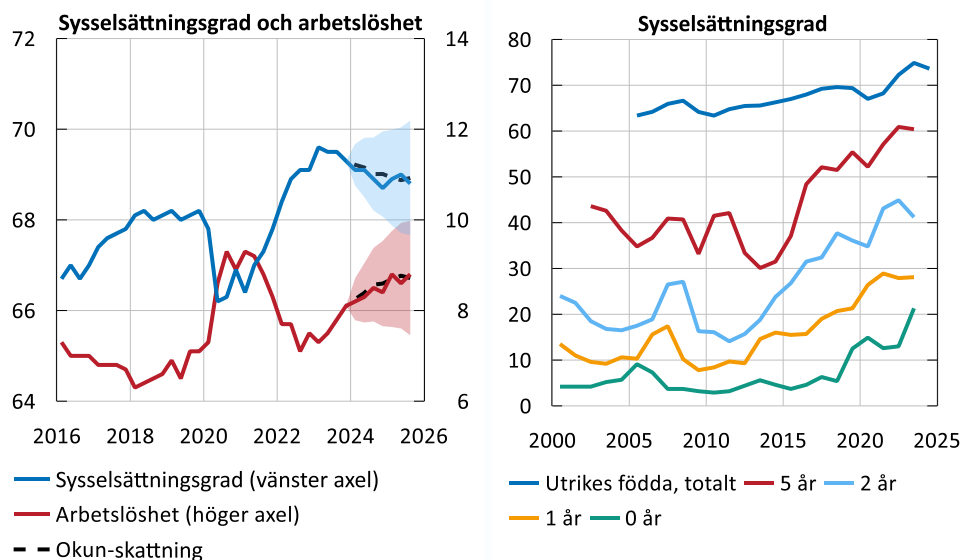
Källor: SCB och Riksbanken.

Men försämringen på arbetsmarknaden de senaste åren är konjunkturrell

De senaste åren har sysselsättningen utvecklats svagt och arbetslösheten har ökat. Ett sätt att illustrera hur efterfrågan påverkat arbetsmarknaden är med så kallade Okun-samband (se diagram 20).

Diagram 20. Okun-samband samt sysselsättningsgrad efter år i landet

Procent av befolkningen respektive arbetskraften

Anm. Skattningar med samtida och laggad kvartalsvis BNP-tillväxt 2001–2023. Skuggat fält markerar ett 95 procents konfidensintervall. Säsongsrensade data (vänster). Sysselsättningsgrad 20–64 år för flyktingar och anhöriga vid år efter mottagningsår (höger).

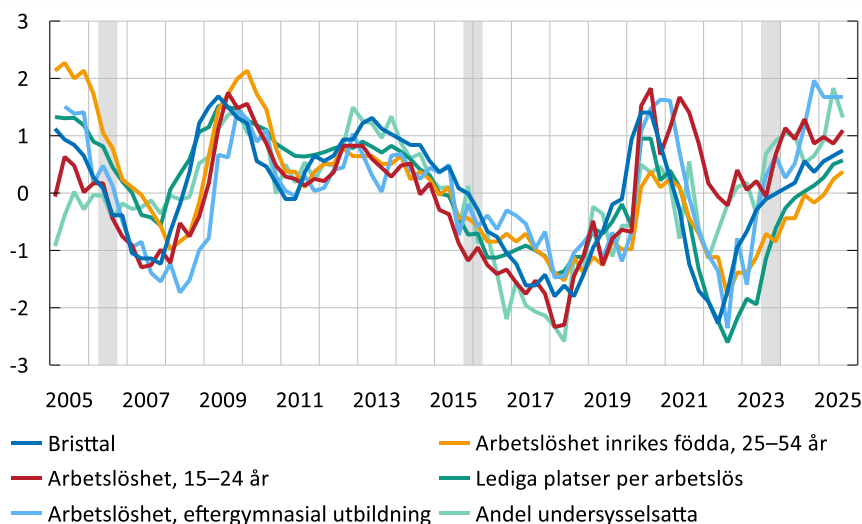
Källor: SCB och Riksbanken.

Okun-sambanden visar att sysselsättningsgraden och arbetslösheten har utvecklats i linje med vad en framskrivning med BNP ger. Det pekar på att det är den svaga ekonomiska aktiviteten som försämrar läget på arbetsmarknaden.¹⁹ Lågkonjunkturen har påverkat arbetsmarknaden ganska brett vad gäller olika grupper, branscher och sektorer. Byggindustrin har drabbats hårdast av sysselsättningsnedgången, men även tjänstesektorn och industrin har påverkats.

Inget enskilt mått ger den fullständiga bilden av hur mycket lediga resurser som finns på arbetsmarknaden. Det finns dock olika indikatorer och data som kan användas för att skapa sig en uppfattning om det. Typiskt sett används aggregerade mått som arbetslösheten, men också data för specifika grupper och enkätbaserad information. Vissa grupper har en svagare anknytning till arbetsmarknaden. Unga, som i Sverige har ett högt arbetskraftsdeltagande, och utrikes födda, har ofta visstidsanställningar och påverkas normalt tidigt när efterfrågan på arbetskraft minskar. Inrikes födda i mer etablerade åldersgrupper, som ofta har fast anställning och längre anställningstid, påverkas i regel senare av en lägre efterfrågan. Andra indikatorer är andelen undersysselsatta, arbetsgivarnas bedömning av tillgången på arbetskraft och antalet lediga jobb som annonseras. Sammantaget pekar dessa indikatorer på att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden i stort sett var nära normalt mot slutet av 2023, och att det sedan dess skett en tydlig konjunkturell försämring (se diagram 21). När efterfrågan i ekonomin nu ökar igen väntas arbetslösheten därför falla tillbaka.

Diagram 21. Olika mått på mängden lediga resurser på arbetsmarknaden

Standardavvikelse (standardiserade serier sedan 2005)

Anm. Säsongsrensade data. Bristtal är andelen företag som svarar att de upplevt brist på arbetskraft. Undersysselsatta är sysselsatta personer som arbetar mindre än de skulle vilja. Bristtal och lediga platser per arbetslös är inverterade. Gråa fält är perioder då Riksbanken bedömer resursutnyttjandet på arbetsmarknaden som ungefär normalt.

Källor: Arbetsförmedlingen, Konjunkturinstitutet, SCB och Riksbanken.

¹⁹ Konjunkturen tycks vara den starkaste drivkraften bakom arbetslöshetens kortsiktiga variation även om effekterna varierar i olika regioner i Sverige, se Staff memo November 2025 "Sambandet mellan tillväxt och arbetslöshet på regional nivå – vad säger data om konjunktur och struktur?".

Tecken på lägre strukturell arbetslöshet bland utrikes födda

Hur länge man har varit i Sverige spelar stor roll för etableringen på arbetsmarknaden. Initialt har nyanlända låg konkurrensförmåga, men ju längre de varit i Sverige desto högre blir deras sysselsättningsgrad. För utomeuropeiskt födda, som generellt är en grupp med relativt svag konkurrensförmåga, har situationen på arbetsmarknaden förbättrats tydligt de senaste åren. Det har skett en trendmässig förbättring i hur snabbt flyktingar och deras anhöriga börjar arbeta efter att ha blivit folkbokförda i Sverige (se diagram 20).²⁰ Den effekten förstärks av att den genomsnittliga så kallade vistelsetiden bland utrikes födda har ökat, då andelen som bott i Sverige endast en kort tid har minskat de senaste åren, vilket beror på ett lågt inflöde. Riksbanken bedömer sammantaget att detta bidragit till att jämviktsarbetslösheten har minskat något. Långtidsarbetslösheten har dock samtidigt stigit de senaste åren (se diagram 19). Om inte efterfrågan på arbetskraft ökar som förväntat riskerar det att medföra att arbetslösheten i förlängningen biter sig fast på en förhöjd nivå (se fotnot 18).

För tidigt att dra slutsatser om AI:s effekter på arbetsmarknaden

Ekonomi genomgår alltid strukturomvandlingar, till exempel kopplat till teknologisk utveckling. Om takten i strukturomvandlingen ökar kan det innebära att jämviktsarbetslösheten stiger. Generativ AI leder sannolikt till att produktiviteten ökar snabbare och kan innebära att viss kompetens inte längre efterfrågas, vilket både kan leda till uppsägningar och göra det svårare för kanske framför allt vissa unga nyutexaminerade att etablera sig på arbetsmarknaden.²¹ De samlade effekterna på arbetsmarknaden kommer att bero på i vilken utsträckning AI kompletterar eller ersätter anställda. AI-användningen i Sverige är redan förhållandevis utbredd.²² Men än så länge finns få empiriska studier om dess effekter på svensk arbetsmarknad. Arbetslösheten för personer med eftergymnasial utbildning har stigit ovanligt mycket i den här konjunkturnedgången (se diagram 21). Det skulle kunna vara en effekt av AI, men sannolikt hänger det främst samman med att utbildningsnivån i befolkningen har ökat över tid. Företagsbaserade undersökningar indikerar så här långt små effekter av AI i form av lägre sysselsättning eller tydliga produktivitetsökningar.²³

Det är viktigt att fortsatt följa hur AI påverkar arbetsmarknaden. Att effekterna enbart skulle vara konjunkturella är inte troligt. Men det är inte uppbenbart hur stora de strukturella effekterna kan komma att bli och hur de kommer att variera över tid. Förändringar av arbetslösheten är alltid av betydelse för penningpolitiken och Riksbanken följer och analyserar utvecklingen på arbetsmarknaden kontinuerligt.

²⁰ Det stöds även av att andelen arbetslösa som går från arbetslöshet till sysselsättning varje månad ökat för gruppen, se Ekonomisk kommentar nr 1 2025 "Matchningen på den svenska arbetsmarknaden".

²¹ Det finns studier på amerikanska data som pekar på lägre sysselsättning för unga i branscher som är exponerade mot AI, men även studier som inte visar tydliga sysselsättningseffekter men löneeffekter i branscher där också produktiviteten har stigit snabbare. Se E. Brynjolfsson m.fl. (2025), "Canaries in the Coal Mine? Six Facts about the Recent Employment Effects of Artificial Intelligence" och J. Hartley m. fl. (2025), "The Labor Market Effects of Generative Artificial Intelligence".

²² Internationellt ligger svenska företag högt i AI-användning, se "EIB Investment Survey 2025 European Union Overview". 2025 använde 35 procent av alla företag AI, se "Artificiell intelligens i Sverige 2025" SCB.

²³ Unionens Branschbarometer visar till exempel att trots att implementeringen av olika AI-verktyg har ökat kraftigt de senaste två åren, och är utbredd i det svenska näringslivet, är uppfattningen att det ännu inte fått någon negativ påverkan på personalstyrkans storlek. Se Unionen (2025) "Sikten klarnar".